

ЈЕДАН НА ЈЕДАН

Ако изађемо ми бирамо, ако не изађемо – бирају уместо нас

Шта ће све утицати на коначан исход председничких избора? Резервоар гласова и капацитети кандидата да их привуку у другом кругу; подршке других кандидата и странака; досадашњи имиџ и процене шта су кандидати урадили док су они и њихове партије били на власти, односно какву будућност нуде; личне особине, шта се бирачима свиђа или не код самих кандидата; ТВ дуел и посебни догађаји, теме и питања.

У погледу резервоара гласова постоје два тумачења гласова првог круга: Прво, Тадић је више од свог ривала увећао број гласова у односу на ДС на парламентарним изборима прошле године и то за 541.176, а Николића у односу на СРС за 482.719 гласова. Друго, још увек је више од половине оних који су 2000. гласали за европски пут Србије. Тадић, Илић, Јовановић и Пастор су освојили 50,42 одсто, чак и не упуштајући се у то где сместити остале кандидате, док су Николић и Мркоњић, као кандидати странака старог режима, освојили 45,96 процената.

На чије подршке кандидати могу рачунати? Николић на део бирача народњачке коалиције од оних што у првом кругу већ нису гласали за њега, и на део социјалиста. Тадић може рачунати на гласаче ЛДП-а, који и ако нису за њега, сигурно су против Николића, затим на мањине, пре свега на најбројније Мађаре и сада „све“ Бошњаке, на продемократске гласове народњачке коалиције.

Колико су подршке значајне и колико позиви могу да утичу? Свака подршка може бити корисна али не мора да буде пресудна, имајући у виду већ искристалисане опције бирача у односу на поједине кандидате. Позиви бирачима се не уважавају доследно, али битна је укупна атмосфера око председничких избора при доношењу одлуке.

Највећа енигма је у ком проценту ће се бирачи Илића и Мркоњића кретати према финалистима. Логичније је да левица подржи кандидата (левог) центра него деснице, Мркоњић већ нагиње ка кандидату са јасном европском оријентацијом; младо руководство (Дачић, Обрадовић, Ружић) размишља о отварању перспективе и ослобађању наслеђеног терета; ако СПС у будућности види себе у Социјалистичкој интернационали, то је лакше уз ДС; и још и важније – нема страха да њихови бирачи трајно оду ДС-у, као што би СРС могао да их покупи (као после 2000. или после Милошевићеве подршке Шешељу а не Живојиновићу). Проблем је да старији чланови преломе, али су већ „прогутали“ подршку мањинској влади и искорак ка странкама новог режима 2003. Из ДСС-а, Владета Јанковић „никада неће гласати за радикале“, за Бубала је „најбоље да стари председник буде и у будућности“ (интервју страном медију), а Коштуница истиче да се зна ко су им претходних година били партнери (РТС). Они су свесни да није моменат за заоштравање са Европом. Добро знају да неподржавање Тадића може довести Николића на власт. То је за њих почетак краја, ако не пре, онда на предстојећим локалним и покрајинским изборима. Веља Илић је још на потезу.

Две изјаве са почетка другог круга показују која циљна група се напада. На питање новинара да ли би амнестирао Легију, оптуженог за убиство премијера Србије Ђинђића, Николић је одговорио, да би морао „да прегледа списе и увери се да ли је тачно да су осуђени људи који су то и учинили“. А на питање о бившем директору РТС-а Милановићу, рекао је да ће прочитати ту пресуду, али да није убеђен да Милановић „треба да буде и један дан у затвору“. Циљају се бирачи деснице и старог режима.

Тадић: „Нека ми нико не поставља услове за подршку у другом кругу“, или „нико нема право да вређа наше достојанство, како ови из света тако и ови међу нама“. То што коалициони партнери у влади траже од Тадића већ је садржано у заклетви председника о очувању Косова предвиђеном Уставом. Циљају се бирачи 5. октобра и европске оријентације са благим националним призвуком.

Тадић и Николић су изградили имиџ доводећи своје странке до највећег успеха у досадашњој историји, при чему је Николић био губитник председничких избора, али и парламентарних, упркос највећем броју гласова. Образовање и изглед су на Тадићевој страни. Имајући у виду исход претходног, и ТВ дуел је можда већа шанса за Тадића.

Два догађаја или питања ће играти значајну улогу: већ потписани енергетски споразум Србије и Русије и ако се потпише споразум о стабилизацији и придруживању са ЕУ, као и започињање преговора о укидању виза. Прво, Русија је код бирача значајна, како због подршке око Косова, тако и због енергетске сигурности. То је тема о којој Николић више прича, али је Тадић већ реализовао. Путин пише Тадићу а Николић Путину. Николић се делом померио ка Тадићу прихватањем Европе уз одређене услове, а Тадић је извукао тепих Николићу најпре честитком Путина у првом кругу, а затим и сусретом.

Први круг је био шанса за протестно гласање, пражњење нерасположења и фрустрација губитника транзиције, за пркос, револт, отпоре условљавањима и уцењивањима споља, али други круг је време разума: извесност, наставак овим путем, или скретање и заустављање, али пре свега избор бољег живота.

Дакле, ако изађемо ми бирамо, ако не изађемо – бирају уместо нас.

Доцент Факултета политичких наука у Београду

Славиша Орловић
[објављено: 28/01/2008]